FORSLAG TIL AFGØRELSE FRA GENERALADVOKAT GEORGES COSMAS

fremsat den 4. juli 1996 *

1. I denne sag har Polimeles Protodikio, Athen, anmodet Domstolen om en præjudiciel afgørelse vedrørende fortolkningen af artikel 7, stk. 2, i Rådets direktiv 86/653/EØF af 18. december 1986 om samordning af medlemsstaternes lovgivning om selvstændige handelsagenter [1] (herefter »direktivet«).

I — Hovedsagen

2. Som det fremgår af forelæggelsesdommen, har G. Kontogeorgas anlagt sag ved Polimeles Protodikio, Athen, mod aktieselskabet »Kartonpak AE, Fremstilling og Salg af Emballageartikler« (herefter »Kartonpak«), der har hjemsted i Neokorouda kommune, Thessaloniki. Sagsøgeren har i sit søgsmål anført følgende: Den 10. februar 1981 indgik han kontrakt med sagsøgte om et handelsagentur, hvorved det blev aftalt, at han fra den 1. januar 1981 skulle være selskabets handelsagent for så vidt angik salg af dets produkter i amterne Akaïa og Ilia og oppebære en provision på 3% af salget i det pågældende område. Sagsøgeren har hævdet, at sagsøgte, uden hans vidende, siden 1988 selv har solgt sine produkter til kunder i det pågældende område med henblik på at afskære ham fra at oppebære den ham tilkommende provision. Desuden har sagsøgeren anført, at sagsøgte har opsagt kontrakten mellem dem uden at overholde den aftalte opsigelsesfrist på to måneder. På denne baggrund har sagsøgeren nedlagt påstand om, at sagsøgte tilpligtes at betale ham en række provisionsbeløb samt erstatning for at have tilsidesat opsigelsesfristen på to måneder.

3. Sagsøgte har bestridt sagsøgerens påstande og ved Polimeles Protodikio, Athen, anført følgende: a) selskabet »Kartonpak AE« fusionerede i 1985 med selskabet »Saint Ritsis Ellas AVEE«, der var en virksomhed af samme slags som den sagsøgte, og b) sagsøgeren havde ikke ret til provision, dels fordi de kunder, han henviser til, ikke var kunder, som han selv havde skaffet, men derimod kunder hos det fusionerede selskab Saint Ritsis, og dels fordi visse af disse kunder ikke havde deres hjemsted i sagsøgerens forretningsområde.

* Originalsprog: græsk.

1 — EFT L 382, s. 17.

4. Polimeles Protodikio, Athen, fandt, at der i forbindelse med dens behandling af sagen opstod spørgsmål om fortolkning af fællesskabsretten, navnlig vedrørende direktivets artikel 7, stk. 2, og har derfor besluttet at udsætte sagen og i medfør af EF-traktatens artikel 177 forelægge Domstolen visse præjudicielle spørgsmål.

II — De præjudicielle spørgsmål

5. Polimeles Protodikio, Athen, anmoder Domstolen om at træffe afgørelse vedrørende følgende spørgsmål [2]:

»a) Såfremt en handelsagent har fået overdraget et bestemt geografisk område, har han da ret til provision ved forretninger, som afsluttes uden hans medvirken på et hvilket som helst tidspunkt, og uanset han ikke selv har skaffet de pågældende kunder, eller kun ved forretninger, som afsluttes på hans forretningsområde som følge af hans medvirken og med kunder, som han selv har skaffet?

b) Hvilken betydning har begrebet 'kunde, der hører til' dette område? Navnlig spørges der, om udtrykket 'hører til', når kunden er et selskab, refererer til selskabets hjemsted eller til det sted, hvor selskabet rent faktisk udøver sin erhvervsvirksomhed, eller hvor eventuelt dets fabrikker eller andre produktionsindretninger — med hvilke den forretning, handelsagenten kræver provision for, er afsluttet — er beliggende, og det er på dette sted, som hører til hans forretningsområde, den pågældende forretning, der giver ham ret til provision, er blevet afsluttet?« [3].

III — De relevante retsforskrifter

6. Direktivets artikel 7, stk. 1, lyder således:

»Handelsagenten har ret til provision af en agenturforretning, der afsluttes i agenturkontraktperioden,

a) såfremt den er afsluttet ved hans medvirken

2 — EFT 1995 C 174, s. 3.

3 — Det skal bemærkes, at selv om den græske regering drager den konklusion, at de præjudicielle spørgsmål skal besvares, så anfører den ved samme lejlighed, at den verserende sag vedrører et internt forhold. Dette er naturligvis ligegyldigt i denne sag, idet de præjudicielle spørgsmål vedrører et direktiv om harmonisering af de nationale lovgivninger på et konkret område, som her er blevet udstedt på grundlag af EF-traktatens artikel 57, stk. 2, og artikel 100.

eller

b) såfremt den er afsluttet med en tredjemand, som han tidligere har skaffet som kunde for så vidt angår lignende forretninger.«

7. Artikel 7, stk. 2, som der i det foreliggende tilfælde ønskes en fortolkning af, lyder således:

»For forretninger, der afsluttes i agenturkontraktperioden, har handelsagenten ligeledes ret til provision,

— såfremt han har fået overdraget et bestemt geografisk område eller en bestemt kundekreds, eller

— såfremt han har eneret med hensyn til et bestemt område eller en bestemt kundekreds,

og forretningen er afsluttet med en kunde, der hører til dette område eller denne kundekreds.

Medlemsstaterne indfører et af de i ovennævnte to led omhandlede alternativer i deres lovgivning.«

8. Den græske lovgiver har inkorporeret artikel 7, stk. 2, i sin lovgivning ved artikel 6, stk. 1, i præsidentdekret nr. 219/91 [4], der lyder således:

»Handelsagenten har ret til provision af en forretning, der afsluttes i agenturkontraktperioden, såfremt han har fået overdraget et bestemt geografisk område, og forretningen er afsluttet med en kunde, der hører til dette område« [5].

4 — Præsidentdekret nr. 219/91 »om handelsagenter, som indeholdt gennemførelsesbestemmelser til direktiv 86/653/EØF fra Rådet for De Europæiske Fællesskaber« (*Den Hellenske Republiks Lovtidende*, A 81 af 30.5.1991).

5 — Præsidentdekret nr. 219/91 indeholdt i sin først gældende udformning mærkværdigvis ingen regel, der udmøntede direktivets artikel 7, stk. 1. Den græske lovgiver har muligvis fejlagtigt antaget, at sidste punktum i artikel 7, stk. 2, ikke indrømmede medlemsstaterne valgfrihed mellem de to alternativer i dette stykke, men derimod valgfrihed mellem på den ene side stk. 1 og på den anden side stk. 2. Hertil kommer, at den i teksten citerede artikel 6, stk. 1, i præsidentdekret nr. 219/91, ikke (bortset fra bestemmelsen i direktivets artikel 7, stk. 2) nævnte betaling af provision til en handelsagent, der har fået overdraget en bestemt personkreds. Imidlertid er artikel 6, stk. 1, i præsidentdekret nr. 219/91, efter tidspunktet for afsigelsen af forelæggelsesdommen fra Protodikio, Athen, blevet erstattet af artikel 4, stk. 2, i præsidentdekret nr. 312/95 (*Den Hellenske Republiks Lovtidende* A 168 af 22.8.1995), som efter min opfattelse udmønter indholdet i direktivets artikel 7, stk. 1 og 2, korrekt.

IV — Bemærkninger vedrørende formaliteten

9. Under den mundtlige forhandling har sagsøgte i hovedsagen, under henvisning til det, selskabet fremførte under den skriftlige forhandling, hævdet, at de præjudicielle spørgsmål ikke bør besvares i realiteten. Efter sagsøgtes opfattelse er dette nemlig ikke objektivt nødvendigt for at afgøre hovedsagen, idet sagsøgeren i hovedsagen aldrig har haft kontrakt med selskabet Saint Ritsis, som havde overtaget Kartonpak, hvorfor han under ingen omstændigheder er berettiget til provision ved kontrakter afsluttet med førstnævnte selskabs kunder.

10. Sagsøgte havde nemlig over for den forelæggende ret fremført (jf. punkt 3, ovenfor), at sagen mod ham burde afvises for realitetsbehandling, bl. a. af den grund, at de kunder, som sagsøgeren henviste til, var tidligere kunder hos Saint Ritsis, som sagsøgeren ikke havde sluttet kontrakt med. Alligevel har den nationale ret [muligvis fordi sagsøgeren havde hævdet, at »han har ret til provision ... uanset om han selv har skaffet kunderne, eller disse har været kunder hos Saint Ritsis, og ... han ingen forbindelse havde med salget i denne forbindelse«] fundet, at den, før afgørelsen om, hvorvidt sagen var begrundet, skulle forelægge Domstolen præjudicielle spørgsmål med henblik på at opnå en præcis fortolkning af direktivets artikel 7, stk. 2, idet den, således som den udtrykkeligt har anført i forelæggelsesdommen, forbeholder sig, efter Domstolens afgørelse, også at undersøge »sagsøgtes indsigelser, såfremt påstandene i anmodningen principielt er begrundede«.

11. Ifølge Domstolens praksis tilkommer det den nationale ret, for hvem tvisten er indbragt, på grundlag af omstændighederne i den konkrete sag at vurdere, såvel om en præjudiciel forelæggelse er nødvendig for, at den kan afsige dom, som relevansen af de spørgsmål, den forelægger Domstolen [6]. Det tilkommer også denne ret at vurdere, på hvilket stadium af retsforhandlingerne disse spørgsmål bør forelægges for Domstolen [7]. På dette grundlag og henset til, at de præjudicielle spørgsmål, som Polimeles Protodikio, Athen, har forelagt, ikke kan betragtes som klart irrelevante for en afgørelse af den for nævnte ret verserende sag, må argumentationen fra sagsøgte i hovedsagen om, at spørgsmålene ikke er objektivt nødvendige for afgørelsen af denne tvist, under alle omstændigheder afvises. Så meget desto mere fordi dette argument fra sagsøgtes side relaterer til vurderingen af de faktiske omstændigheder, hvis fastlæggelse (når der endda, som det er tilfældet her, består en tvist herom mellem parterne [8]), i henhold til ordningen i

6 — Jf. f. eks. dom af 5.10.1988, sag 247/86, Alsatel, Sml. s. 5987, præmis 8, og af 30.11.1995, sag C-134/94, Esso Española, Sml. I, s. 4223, præmis 9.

7 — Jf. dom af 10.3.1981, forenede sager 36/80 og 71/80, Irish Creamery Milk Suppliers Association m.fl., Sml. s. 735, præmis 5 ff., af 21.4.1988, sag 338/85, Pardini, Sml. s. 2041, præmis 8, og af 27.6.1991, sag C-348/89, Mecanarte, Sml. I, s. 3277, præmis 48.

8 — Af forelæggelsesdommen fremgår det, at sagsøgeren afviser sagsøgtes argumenter om, at de kunder, han henviser til i stævningen, var Saint Ritsis' tidligere kunder.

traktatens artikel 177 alene er den nationale dommers opgave [9].

12. Sagsøgte i hovedsagen har endvidere under den mundtlige forhandling ved Domstolen gjort gældende, at såfremt de præjudicielle spørgsmål antages til realitetsbehandling, må det første spørgsmål omformuleres. Sagsøgte gør gældende, at det ud fra en fortolkning af den samlede forelæggelsesdom bør tiltrædes, at den nationale ret med det første præjudicielle spørgsmål ønsker oplyst, om direktivets artikel 7, stk. 2, andet led, når henses til artikel 17 og 19 i det tredje direktiv om fusioner af aktieselskaber [10], skal fortolkes således, at handelsagenter også er berettigede til provision ved kontrakter afsluttet med en kundekreds tilhørende et tredje selskab, som har overtaget det selskab, hvormed den pågældende havde indgået kontrakt.

13. Hertil skal jeg alene bemærke, at ifølge kompetencefordelingen i henhold til traktatens artikel 177 tilkommer det efter fast retspraksis alene den nationale ret at fastlægge indholdet af de præjudicielle spørgsmål, den ønsker at forelægge; Domstolen kan derfor ikke på begæring af en af parterne i hovedsagen behandle et spørgsmål, som den nationale ret ikke har forelagt, eller udvide genstanden for det forelagte spørgsmål [11]. I denne sag indeholder forelæggelsesdommen intet forhold, der kan muliggøre den af sagsøgte i hovedsagen foreslåede fortolkning af det første præjudicielle spørgsmål. Det ville således i virkeligheden være en udvidelse af genstanden for dette spørgsmål at acceptere denne fortolkning, hvilket først og fremmest af nævnte årsag ikke kan tiltrædes.

14. Før jeg behandler realiteten, er det hensigtsmæssigt også at redegøre for følgende: Artikel 11, i præsidentdekret nr. 219/91 indeholder overgangsbestemmelser, svarende til de i direktivets artikel 22, stk. 1, omhandlede overgangsordninger. I henhold til stk. 1, i denne artikel 11, finder præsidentdekret nr. 219/91 anvendelse på kontrakter, der afsluttes efter dekretets ikrafttræden. Endvidere hedder det i samme bestemmelses stk. 2: »For så vidt angår parternes rettigheder og pligter i forbindelse med kontrakter, der er afsluttet før nærværende præsidentdekrets ikrafttræden, anvendes bestemmelserne i dette dekret fra den 1. januar 1994.« Heraf følger, at eftersom præsidentdekret nr. 219/91 blev offentliggjort i *Den Hellenske Republiks Lovtidende* den 30. maj 1991, finder den lovgivning, som dekretet indfører, anvendelse på alle nye kontrakter, dvs. dem, der udfærdiges fra og med denne dato. Derimod finder præsidentdekretet ikke anvendelse på tidligere kontrakter, dvs. dem, der var afsluttet før ovennævnte dato, og for hvilke der er fastsat en overgangsperiode,

9 — Jf. eksempelvis dom af 29.4.1982, sag 17/81, Pabst & Richarz, Sml. s. 1331, præmis 12, og af 2.6.1994, sag C-30/93, AC-ATEL Electronics Vertriebs, Sml. I, s. 2305, præmis 16 og 17.

10 — Sagsøgte henviser åbenbart til Rådets direktiv 78/855/EØF af 9.10.1978 (EFT L 295, s. 36).

11 — Jf. eksempelvis dom af 9.1.1990, sag C-337/88, SAFA, Sml. I, s. 1, præmis 20, af 24.3.1992, sag C-381/89, Sindesmos Melon tis Efeftheras Evangelikis Ekklisias m.fl., Sml. I, s. 2111, præmis 18 og 19, og den i fodnote 9 nævnte dom AC-ATEL Electronics Vertriebs, præmis 19.

som løber indtil den 1. januar 1994. Den første ordning var altså gældende for disse kontrakter indtil den 31. december 1993.

15. Som det fremgår af sagsakterne, blev den omtvistede kontrakt om handelsagentur afsluttet, før præsidentdekret nr. 219/91 trådte i kraft, nemlig den 10. februar 1981. Kontakten er derfor ikke omfattet af den nye lov, som blev indført ved dekretet, med mindre den fortsat var gældende den 1. januar 1994, dvs. den dato, hvorpå dekretet begyndte at finde anvendelse på også tidligere kontrakter. Af forelæggelsesdommen fremgår det endvidere, at sagsøgte havde opsagt kontrakten på et tidspunkt, der imidlertid ikke er defineret. På denne baggrund ville den omtvistede kontrakt, hvis den var udløbet før den 1. januar 1994, ikke være omfattet af anvendelsesområdet for præsidentdekret nr. 219/91, hvilket uden videre ville fratage de præjudicielle spørgsmål enhver virkning for hovedsagens udfald. Eftersom den nationale ret imidlertid lægger til grund, at den for retten verserende tvist er omfattet af præsidentdekret nr. 219/91, skal jeg behandle de præjudicielle spørgsmåls realitet.

V — Første præjudicielle spørgsmål

16. Med dette spørgsmål anmoder den nationale ret Domstolen om at afgøre, om en handelsagent, der i henhold til sin kontrakt har fået overdraget ansvaret for eller eneret over et bestemt geografisk område, har ret til provision også af forretninger, der er afsluttet uden hans personlige medvirken.

17. I forelæggelsesdommen anfører den nationale ret, at »selv om forretningen har fundet sted uden agentens medvirken og med en kunde, som han ikke selv har skaffet, har [handelsagenten] ret til provision, såfremt forretningen har fundet sted inden for hans geografiske forretningsområde«. Ud over sagsøgeren støtter også Kommissionen, den franske, den tyske og den græske regering dette synspunkt i deres skriftlige indlæg.

18. Ordlyden i og opbygningen af direktivets artikel 7, stk. 1 og 2, taler for denne opfattelse. Får så vidt angår det første og det andet led i direktivets artikel 7, stk. 1, tager lovgiver udgangspunkt i princippet om, at kontrakten, for at der kan blive tale om ret til provision, skal være afsluttet som følge af agentens personlige medvirken. Der skal altså foreligge en årsagssammenhæng mellem den konkrete kontrakts afslutning og agentens medvirken. Tilfælde, som er reguleret af artikel 7, stk. 2, forudsætter derimod ikke en tilsvarende sammenhæng. Inden for det overdragne område har handelsagenten ret til provision af enhver forretning afsluttet med en kunde, der hører til dette område.

Betingelsen for, at der opstår ret til provision er i dette tilfælde blot, at kontrakten er afsluttet med en kunde i området og ikke, at den er afsluttet som følge af agentens medvirken. Heraf følger, at retten til provision hér er uafhængig af denne medvirken. Retten til provision berøres således ikke af den omstændighed, at kontrakten er indgået direkte med ordregiveren, når medkontrahenten er kunde i det område, som handelsagenten har fået overdraget.

19. Denne fortolkning er i overensstemmelse med artikel 7, stk. 2, ifølge hvilken agenten »ligeledes [har] ret til provision« i de i bestemmelsen anførte tilfælde. Det fremgår af denne ordlyd, at artikel 7, stk. 2, ikke er omfattet af artikel 7, stk. 1, og derfor er afslutningen af en kontrakt på agentens foranledning ikke, i henhold til stk. 2, en forudsætning for retten til provision. Dertil kommer, at hvis denne betingelse også skulle være opfyldt for de i stk. 2, anførte tilfælde, så ville dette stykke være overflødigt.

20. Det første spørgsmål bør herefter besvares som følger: »Direktivets artikel 7, stk. 2, skal fortolkes således, at når en handelsagent har fået overdraget et bestemt geografisk område, har han også ret til provision af forretninger, der er afsluttet uden hans medvirken.«

VI — Andet præjudicielle spørgsmål

21. Det andet præjudicielle spørgsmål vedrører fortolkningen af begrebet »kunde, der hører til«, navnlig når kunden er et selskab. I dette tilfælde kan udtrykket »hører til« relatere enten til det sted, hvor selskabet har sit hjemsted, eller til det sted, hvor det faktisk udøver sin virksomhed, eller til det sted, hvor dets fabrikker eller andre forretningssteder eventuelt befinder sig.

22. Den nationale ret finder, at handelsagenten har ret til provision ved kontrakter, indgået med en kunde, som han ikke selv har skaffet, »såfremt kontrakten er indgået inden for hans geografiske forretningsområde, uanset om kundens hjemsted eller anden form for forretningssted befinder sig i dette område«. Sagsøgte har gjort gældende, at det er det sted, som er centrum for den nødvendige beslutning om transaktionen og dens gennemførelse, der har afgørende betydning. Kommissionen har anført, at der skal henses til det sted, hvor kunden faktisk udøver sin erhvervsvirksomhed, medmindre det af den pågældende handelsagenturkontrakt fremgår, at kontrahenterne har haft en anden hensigt. Den græske regering har anført, at den nationale ret er kompetent til, i lyset af de faktiske omstændigheder ved hver enkelt transaktion, at afgøre, om den konkrete kunde hører til det geografiske område, som handelsagenten har fået overdraget. Den tyske regering har anført, at fællesskabslovgiver i dette spørgsmål har baseret sig på tysk lovgivning,

og understreget, at direktivet er formuleret ud fra de tilsvarende bestemmelser i tysk ret, som var været gældende siden 1953. Den foreslår, at der gives en fortolkning svarende til den, som tysk retspraksis har foretaget vedrørende § 87, stk. 2, i HGB (Handelsgesetzbuch). Denne bestemmelse indeholder en formulering svarende til direktivets artikel 7, stk. 2 [12]. Den tyske regering mener altså, at det har afgørende betydning, om kunden har sin fabrik eller sit hjemsted i det pågældende område. Når en kunde har flere virksomheder, eller når en virksomhed har flere underafdelinger, er det den virksomhed eller den underafdeling, som har afgivet ordren, der er afgørende.

23. Jeg mener, at udtrykket »kunde, der hører til et geografisk område« bør defineres med udgangspunkt i den handelsagenturkontrakt, der forbinder de to parter. Da det drejer sig om kontraktlige forhold, der som regel er omfattet af princippet om aftalefrihed, er definitionen af den kundekreds, med udgangspunkt i et geografisk eller andet kriterium, som falder ind under handelsagentens forretningsområde, først og fremmest op til kontrahenterne [13]. Heraf følger, at kontrahenternes hensigt skal undersøges i hver enkelt tilfælde. Afklaringen af denne hensigt tilkommer naturligvis alene den nationale ret.

24. Såfremt kontrahenternes hensigt ikke fremgår af kontrakten, skal der imidlertid fastlægges et kriterium, på grundlag af hvilket det må vurderes, om en given kunde hører til agentens område. Når det drejer sig om fysiske personer, er det grundlæggende kriterium, om personens bopæl befinder sig i det overdragne område [14].

25. Når det drejer sig om juridiske personer, navnlig selskaber, er det kriterium, man hovedsagelig kan henholde sig til, deres hjemsted. Imidlertid bør dette kriterium ikke anses for ubetinget, da der i så fald ville opstå problemer i tilfælde, når der f.eks. er tale om flere forretningssteder, filialer mv. Nærværende præjudicielle spørgsmål demonstrerer disse problemer med al tydelighed. Ifølge de faktiske omstændigheder, som den nationale ret har skullet vurdere, havde en af kunderne sit hjemsted i Attika-området, mens hans fabrik lå i et andet område, nemlig i det område, hvor sagsøgeren driver sin virksomhed som handelsagent. Anvendelsen af hjemstedskriteriet ville i sådanne tilfælde indebære anerkendelse af, at kun de agenter, der

12 — § 87, stk. 2, i HGB lyder således: »Ist dem Handelsvertreter ein bestimmter Bezirk oder ein bestimmter Kundenkreis zugewiesen so hat er Anspruch auf Provision auch für Geschäfte, die ohne seine Mitwirkung mit Personen seines Bezirkes oder seines Kundenkreises während des Vertragsverhältnisses abgeschlossen sind.«

13 — De ved direktivet indførte regler (derved også de bestemmelser, hvormed de gennemføres i national lovgivning) er principielt deklaratoriske regler (jus dispositivum; jf. undtagelsesvis direktivets artikel 5).

14 — Jf. A. Liakopoulos: *Geniko Emboriko Dikaio* (2. udg.), s. 120; D. Brüggemann: *Staub*, Grosskommentar HGB (4. udg.), § 87 i HGB, punkt 38 ff.

driver virksomhed dér, hvor selskabets har sit hjemsted, har ret til provision.

26. Dette er en yderst snæver løsning, som fører til uholdbare resultater, når ordren eller initiativet hertil er afgivet af en filial eller fabrik, der ligger i en anden agents område. I sådanne tilfælde kan ordren og den deraf følgende kontrakt sagtens bero på denne sidstnævnte agents samlede forretningsmæssige virke, udført under varetagelse af ordregiverens interesser i det overdragne område. Selv om agentens ret til provision ved kontrakter afsluttet med kunder, der hører til det område, han har fået overdraget, er afhængig af hans konkrete medvirken, udgør den i virkeligheden et (indirekte) honorar ikke blot for hver enkelt kontrakt, men for agentens samlede indsats i det geografiske område, han har fået overdraget [15]. Disse overvejelser fører mig frem til den konklusion, at i stedet for det formelle hjemstedskriterium må hovedkriteriet være, hvem der har afgivet ordren. Når en filial eller fabrik drives som uafhængige forretningssteder, der af den juridiske persons centrale ledelse har fået bemyndigelse til at afgive ordrer, bør de i henhold til den for denne sag relevante bestemmelse betragtes som kunder, der hører til det område, agenten har fået overdraget. Hvis den i det pågældende område beliggende fabrik eller filial derimod ikke har selvstændig handlefrihed, bør det selskab, hvis hjemsted befinder sig inden for det overdragne område, betragtes som kunden.

Dette har de tyske retsinstanser, som anført af den tyske regering i dens indlæg, baseret sig på i deres retspraksis vedrørende fortolkning af § 87, stk. 2, i HGB, der, som anført ovenfor, indeholder en bestemmelse svarende til direktivets artikel 7, stk. 2 [16]. Med udgangspunkt i denne fortolkning har handelsagenten ret til provision ved kontrakter afsluttet af ordregiveren på foranledning af et forretningssted tilhørende et selskab, der drives som selvstændig enhed inden for hans område, også selv om kontrakten måtte være afsluttet uden for det område, han har fået overdraget. Derimod kan handelsagenten ikke forlange provision ved kontrakter, som ordregiveren har afsluttet med en kunde, der ikke hører til hans område, i den forstand, der er redegjort for ovenfor, uanset om kontrakten er afsluttet inden for dette område [17]. Det vil sige, at det yderligere kriterium, som den nationale ret efter formuleringen af det andet præjudicielle spørgsmål også finder relevant, dvs. det sted, hvor kontrakten *er afsluttet*, ingen indflydelse har på ordningen i henhold til direktivet.

27. Heraf følger, at det andet præjudicielle spørgsmål bør besvares således: »Begrebet 'kunde, der hører til' i direktivets artikel 7, stk. 2, første led, skal fortolkes således, at når kunden er en juridisk person med flere forretningssteder, relaterer dette begreb, medmindre andet er fastsat i kontrakten, til det forretningssted, der har afgivet ordren.«

15 — Jf. Brüggemann, op.cit., punkt 32.

16 — I § 87, stk. 2, i HGB anvendes betegnelsen »personer i hans område« (»Personen seines Bezirkes«).

17 — Jf. Brüggemann, op.cit., punkt 38.

VII — Forslag til afgørelse

På baggrund af ovenstående skal jeg foreslå Domstolen følgende besvarelse af de præjudicielle spørgsmål, der er forelagt af Polimeles Protodikio, Athen:

»1) Artikel 7, stk. 2, i Rådets direktiv 86/653/EØF skal fortolkes således, at når en handelsagent har fået overdraget et bestemt geografisk område, har han også ret til provision af forretninger, der er afsluttet uden hans medvirken.

2) Begrebet 'kunde, der hører til' i artikel 7, stk. 2, første led, i Rådets direktiv 86/653 skal fortolkes således, at når kunden er en juridisk person med flere forretningssteder, relaterer dette begreb, medmindre andet er fastsat i kontrakten, til det forretningssted, der har afgivet ordren.«